

EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülése
4026 Debrecen, Kálvin tér 16.

V. évfolyam

2008/1. sz.

2008. március

Tájékoztatás az elnökség tevékenységéről a költségvetés ügyében

G. Szabó Botond levele

Kedves Kollégák!

Február 11-i rendkívüli közgyűlésünkön ismételten elhangzott, hogy az EKE tagsága várja a tájékoztatást arról, hogy mi történt, főként milyen hivatalos kezdeményezéseink voltak az intézményeinket létükben veszélyeztető helyzetben. A gyűteményi költségvetés újabb megnyomorításának napvilágra kerülésekor, 2007. novemberének utolsó harmadában az elnökség olyan lázas levelezésbe kezdett, hogy a rendelkezésemre álló forrásokat kinyomtatva, egyesítve azokat az Ásványi Ilonától és Mányoki Jánostól kért küldeményekkel, azt tapasztaltam, hogy az anyag minden túlzás nélkül könyv terjedelmű.

Bevallom, hasonló intenzitású együttműködésre, levelezésre az egyesülés fennállása óta nem volt példa. Előző elnökünk többek között terjedelmi okokból sem vállalta a beszámoló elkészítését, ugyanebből az okból magam is csupán vázlatos formában gondolhatok az alábbi összegzésre. Azt is előre bocsátanám, hogy személy szerint már a 2006. évi megszorítást olyan képtelenségnek éreztem, hogy a tagság nagy többségéhez hasonlóan meg sem fordult a fejemben egy újabb drámai csökkentés lehetősége. Sőt, néhány héttel a változtatás előtt még arról az igen rossz hírről értesültem, hogy változatlanul a 2007. évi 500 millió forint szerepel a költségvetési tervezetben.

Az EKE elnökségének tevékenysége az állami támogatás újabb csökkentése után

Leveleik dátumából ítélve legkorábban Köntös László és a pápai kollégák eszméltek, és már november 20-án levelekkel árasztottak el néhány politikust, köztük a kulturális és vallásügyi bizottság több vezetőjét és tagját (Pető Ivánt, Balog Zoltánt, Szászfalvi Imrét és másokat, sőt a pápai illetőségű Gyurcsány Ferencet is). A levelekre adott válaszokból néhány héttel később az derült ki, hogy az állam az egyházak megnövekedett bevételeiből gondolja fedezni a gyűteményektől elvont támogatást. A költségvetési vitában érdekünkben beadott módosító indítványok egy része is összefüggésbe hozható a pápai kezdeményezéssel.

Amint Ásványi Ilona a Pénzügyminisztérium honlapján észlelte a helyzetet, tudatta a hírt az elnökség tagjaival, de levele sajnos hozzám nem jutott el, így amikor a változásról értesültem, korábban vállalt szerepléseim miatt néhány napig cselekvésképtelen voltam. Ezért is nagy jelentősége volt annak, hogy Berecz Ágnes (aki később szintén kapcsolatba lépett országgyűlési képviselőkkel, pl. Gegessy Ferencsel is) vállalkozott az Országgyűlés Kulturális Bizottságához az egyesülés nevében küldendő levél megfogalmazására, melyet az elnökség néhány taktikai és egyéb módosítás után elfogadott. Ugyancsak Ágnes volt, aki a sajtóban az első komoly lépést megtette. Már december 10-én megjelent a Népszabadságban a vele készült interjú, „Kiáltanunk kell” címmel. Ásványi Ilona mindvégig a tőle megszokott gyakorisággal és energiával vette ki részét az információ közvetítéséből, a vélemények ütköztetéséből és ezáltal az ügy előmozdításából.

Vélhetőleg ismert részlet, hogy Mányoki János (akinek megválasztása után, az adott válsághelyzetig sajnos nem volt elegendő alkalma az elnökség munkatílusát megismernie és ezzel összehangolódnia) a kezdetektől úgy vélte, hogy a kérdés megoldása szinte kizárólagosan fenntartóinkra, egyházi vezetőinkre tartozik. Annak tudatában azonban, hogy nem minden egyházi vezető érzékeny gyűteményi kérdések iránt, és általában nem láthatják olyan közről a gyűtemények gondjait, mint maguk az érintettek (más területek anyagi szükségleteit viszont naponként érzékelik), az elnökség többi tagja kivétel nélkül úgy vélekedett, hogy az adott helyzetben a szakmai szervezetnek önálló tényezőként kell megnyilatkoznia. Jóllehet Mányoki János álláspontját gyakran nem osztotta az elnökség (vagy nem maradéktalanul), érvei kivétel nélkül megfontolást érdemeltek, és a jövőben is kétség kívül elő fogják segíteni árnyalt vélemény-formálásunkat.

December elején magam is felkerestem Halász János debreceni alpolgármestert, a Parlament Kulturális Bizottságának alelnökét, kérve segítségét a költségvetés módosításában. Lévé, hogy az ellenzéki javaslatokat szinte automatikusan leszavazzák, már a Kulturális Bizottsághoz küldött levélnek is (amelyben egyszerre fordultunk a három parlamenti párthoz tartozó vezetőkhöz) az lett volna az értelme, hogy a módosítást a bizottság pártoktól független közös véleményeként próbáljuk meg elfogadtatni. Bizottsági egyetértés hiányában azonban a módosító javaslatot végül Halász János is beadta érdekünkben, ezért külön „ki kellett védenünk”, hogy a pápaiak, kalocsaiak és debreceniek által kérelmezett különféle módosítások ne hogy egymást gyengítsék. December 6-án és 7-én azonban már arról kaptunk értesítést, hogy mindkét illetékes bizottságban elbukott a kezdeményezés. (Egyetlen szavazattal...)

EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülése

4026 Debrecen, Kálvin tér 16.

V. évfolyam

2008/1. sz.

Ezután gyakorlatilag és technikailag sem volt már esély a változtatásra, viszont minimális reményt még mindig fűzhettünk a „kiszavazó” képviselőkhez, illetve valami harsány üzenet célba juttatásához. Ezért először a kormányzó pártok képviselőinek informálására és befolyásolására törekedtünk. Ennek érdekében a világi szakmai szervezetektől is szereztünk támogató nyilatkozatokat. (Az Informatikai és Könyvtári Szövetségtől, illetve a MKE elnökétől Ásványi Iлона, az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiumától én szereztem meg a Hiller Istvánhoz címzett leveleket.) Ezek a levelek az egyházi gyűjteményekkel közösen folytatott állami programok, köztük a digitalizálás veszélyeztetésére is felhívták a figyelmet. Mivel Mátyási János a Kulturális Bizottságban történtek láttán már nem látta értelmét további „akciózásnak”, az Országgyűlés elnökéhez Berecz Ágnes az ORGYT elnökeként juttatta el gyakorlatilag ugyanazt a kérelmet, amelyet a Kulturális Bizottság is megkapott.

Egyik december 7-én kelt levelemben vettem föl először (az elnökség véleményét kérve), hogy talán virrasztást kellene tartanunk valamelyik debreceni templomban, a gyűjteményekért imádkozva. (Megjegyeztem, hogy ennek országosan, Szegedtől–Győrig, Egertől–Kálváriaig együttesen volna kellő hatása.) December 10-én jeleztem, hogy Debrecenből hamarosan felteszünk egy csomagot és egy szöveget az EKE listájára, amelyet végül (néhány kisebb technikai malőr elhárítása után) egyetlen kattintással, egy-egy megye valamennyi MSZP-s képviselőjéhez el lehetett juttatni. („A kedves olvasóink, kutatóink, barátaink, és mindazok, akiknek számít a magyar kultúra folytonossága ...” kezdetű levelet tömegesen juttattuk el szimpatizánsainkhoz, és a levélhez csatolt szöveget kapták meg a kormánypárti címzettek. Ez a csatolt szöveg lényegében azonos azzal, amit a Debreceni Református Kollégium Oratóriumában később 145-en a sajtó jelenlétében írtak alá.)

Püspökünkkel december 10-én tudtam beszélni, azonnal támogatta a gyűjtemények érdekében történő határozott fellépést. Ekkor még mind a tartalmi, mind a formai részleteket nyitva kellett hagynunk. Bölcskei Gusztáv egyetlen dologban volt bizonyos: amennyiben figyelmet óhajtunk kelteni, az országos sztrájkot is meg kell előznünk, nemcsak a befolyásolni kívánt parlamenti végszavazást. Ez azt jelentette, hogy december 14-ig gyakorlatilag négy napunk maradt a szervezésre, amelyből egy napot Pesten töltöttem (az OKGYK-ban meghirdetett december 11-i eseményen, amelyre nem jött el Csepregi András), másnap pedig vidéken nyitottam meg egy állandó kiállítást. Következésképpen nyilvánvaló, hogy csak az égiek közreműködésével sikerülhetett egy minden utólagos hírszteliséssel ellentétben méltóságteljes jogvédő eseményt szervezni több rádió és televíziós társaság részvételével, amelynek lényege egy rövid áhítatot követő nyilvános sajtótájékoztató volt. Bosák püspök úr mellett megjelent számos akadémikus, köztük az MTA Debreceni Akadémiai Bizottságának elnöke, alelnöke és főtárgya, sőt volt MSZP-s képviselő (szintén akadémikus, a KLTE korábbi rektora is), így a Hiller Istvánhoz juttatott levelünknek volt bizonyos súlya.

Szeretném megemlíteni, hogy a Reneszánsz év „bojkottjának” ötletét Baranya Péter vetette föl december 12-én kelt levelében, a 4 milliárdos támogatás miatti jogos felháborodásában. Első reakcióm az elutasítás volt, tekintettel arra, hogy szóban már megállapodtam Mikó Árpáddal, a Nemzeti Galéria reneszánsz kiállításának kurátorával, ezért tudattam az elnökséggel, hogy a döntés nem kötelezheti azokat az intézményeket, amelyek már „elígérkeztek”. Az ötlet azonban rendkívül jó kommunikációs fegyvernek tűnt, ezért az elnökség többsége rövid fontolgatás után támogatta az ötletet, melyet még 12-én tudattam Bölcskei Gusztávval, aki úgy reagált, hogy „na, ez biztosan hallható lesz.” Úgy is történt.

Az együttműködés megtagadására vonatkozó (korábban telefonban és levelekben egyeztetett javaslatát) az elnökség december 20-i budapesti ülésén egyetlen ellenszavazattal hivatalosan is megerősítette. A döntést abban a formában véltük elfogadhatónak, hogy az EKE elnöksége ajánlást tett a fenntartóknak az együttműködés megtagadására (hangsúlyozva, hogy nekünk többre nincs jogunk) azzal a korlátozó megjegyzéssel, hogy csupán valamennyi egyház közös, együttes fellépésének látjuk értelmét. (Ennek a korábbi kötelezettségvállalások miatt eleve nem sok esélye volt, viszont a kezdeményezéssel érzékeltetni tudtuk a baj nagyságát.) Természetesen az igennel szavazóknak is voltak vagy lehettek elvi és ízlésbeli fenntartásaik, de a távolmaradók, illetve az egyetlen nemmel szavazó sem állíthatja, hogy a történet kedvező hatás nélkül maradtak. A pályázati kiírásokban megjelenő százmilliók, illetve Csepregi András későbbi tevékenysége azt igazolják, hogy olykor a konfliktusokat kínos vonatkozásaikkal együtt is vállalnunk kell.

Csepregi András (az OKM Egyházügyi kapcsolatok titkárságának vezetője) szerepvállalásához egy december 17-i rádióadás is hozzájárult. A Klub Rádió egyik szírihangú munkatársa arról érdeklődött tőlem, hajlandó volnék-e egyenes adásban Csepregi András államtitkárral megvitatni a gyűjteményi finanszírozást. Ennyi nagylelkűségtől valóssággal elérzékenyültem, a kellemes női hang helyett azonban, minden átmenet nélkül, egy elfoglaltságáról ismert riporter, Orosz József kezdte kakukkos órára emlékeztetően ismételtetni, hogy „Nincs pénz, nincs műtárgy?”. Végül mégiscsak sikerült néhány érdemi információt eljuttatnom a hallgatókhoz, és főként elgondolkodtatnom a korrekt hangnemben megnyilvánuló államtitkárt. Elsősorban annak hangsúlyozásával, hogy amennyiben a szakminisztérium felelősséget érez a kulturális örökség iránt, az egyházi

EKE HÍRLEVÉL

Egyházi Könyvtárak Egyesülése

4026 Debrecen, Kálvin tér 16.

V. évfolyam

2008/1. sz.

vezetőket nem a gyűjtemények felszámolására kellene direkt pénzügyi módszerekkel ösztönöznie, hanem éppenséggel címzett támogatásokkal kellene biztosítani az intézmények jövőbeni feladatvállalását.

December végére elkészítettem egy állásfoglalást, amely fenntartóinkat közös álláspont kialakítására ösztönözheti, és felhívja a figyelmet arra, hogy a 2005. évi finanszírozásnál csekélyebb összeg nem változtat érdemben a sorsunkon. A szövegen az elnökség több tagja néhány szavas változtatást javasolt, melyeket beépítettem. (A szöveg a Hírlevél internetes változatában lesz olvasható.)

A január 14-i elnökségi ülésen Mányoki János elnökünk hivatalosan is lemondott, lépésének indoklása jól ismert a tagság előtt. Már az elnökségi ülés előtt telefonüzenetet kaptam egyik teológiai tanárunktól, aki aláírta a miniszternek címzett Oratóriumi tiltakozást, amely Csepregi Andrásához került. (Tanárunk Nyíregyházáról régóta ismerte Csepregi Andrást.) Az üzenet azt a szokatlan kérdést tartalmazta, hogy hajlandó volnék-e őt január 15-én Debrecenben fogadni, mert Nyíregyházán vizsgáztat, délután tér vissza Budapestre. Természetesen igent mondtam, majd közvetítőnk útján megérdeklődtem, hogy nem venné-e rossz néven, ha az EKE elnökségének több tagját is meghívnánk. (Sőt, megkísértem magát az elnökségi ülést is Debrecenben tartani, de ez, részben közlekedési okokból, meghiúsult.) Ezután arra törekedtem, hogy egy felekezeti is reprezentatív elnökségi csoport fogadja a vendéget, azonban néhányan a távolságra, mások az „interregnumra”, a találkozó félhivatalos jellegére vagy elvi ellenérzésekre hivatkozva nem kívántak megjelenni. Így végül a négy református egyházkerület gyűjteményi igazgatói vettek részt egy kifejezetten jó szellemű megbeszélésen. (A szöveg a Hírlevél internetes változatában lesz olvasható.)

Ide tartozik még Kaján Imre írása a január 19-i Népszabadságból, amelyre két munkanapon belül a szerkesztőségnél volt a válaszom, de csak a február 6-i számban közölték, figyelmen kívül hagyva megállapodásunkat, amelyben a cím azonos betűméretű szedését is kikötöttem. Az utolsó érdemi információ Csepregi András telefonhívása volt, amelyből kiderült, hogy a Minisztériumban azon dolgoznak, hogy javítsák az egyházi gyűjtemények feltételeit. Erről a beszélgetésről március 19-én a „gyűjteményi helyzet pillanatnyi állása” címmel adtam tájékoztatást az EKE levelező listáján. (Mielőtt túlzott reménykedésbe ringatnánk magunkat, látnunk kell, hogy a gazdasági feltételek az egy évvel ezelőttihez képest is romlottak. Ez azonban nem jelenti azt, hogy politikai akarat esetén ne állna rendelkezésre a helyzetünk konszolidálására alkalmas összeg akár százszorosa is.)

Végezetül szeretném hangsúlyozni, hogy a párbeszéd kollektív műfaj, amelynek során egyetlen szó egész gondolatsort indíthat el. Persze az eredmény nem mindig van teljes összhangban a kezdeményező eredeti szándékával. Ami történt, azt együtt tettük, és amit végül el fogunk érni, azt együtt érhetjük el. Az elnökségnek, mint testületnek a hatása az egyéni szerepvállalások mögött is gyakran érzékelhető, másrészt azok az elnökségi tagok is lendületet adtak vagy fordulatot hozhattak, akik nevét fentebb ritkán vagy egyáltalán nem említettem.

Gáborjáni Szabó Botond

2007. december 7.
MOKKA-R közgyűlés
Budapest, OSZK

Habent sua signa libelli...

A MOKKA-R Tagozat közgyűléséhez először kapcsolódik régi könyves konferencia – a szervezők szerint hagyományteremtő szándékkal: átvéve az OSZK által eddig évente rendezett régi könyveket őrző könyvtárak konferenciáinak funkcióját.

Keveházi Katalin, a MOKKA-R Tagozat elnöke köszöntőjében a rendezvény címére utalt, mely szerint az előadások ezúttal a könyvek külsődleges jegyeivel foglalkoznak: nyomdászjelvényekkel, kiadói szimbólumokkal, possessorokkal.

Négy előadást hallottunk, elsőként **V. Ecsedy Judit: Nyomdász- és kiadói jelvények Magyarországon a XVIII. században** címmel számolt be kutatásairól. Célja a teljes számbavétel, melyhez az állandóan használt könyvdiszketek is besorolja – ugyanis a magyar nyomdászok között nem volt általánosan elterjedt a